

Godinnen op Terschelling

Archetypen inzetten om werkplezier te verhogen

Het Hawaï van Nederland?

Terschelling. Als je de veerboot vanuit Harlingen neemt doe je er ruim twee uur over om er te komen. Voldoende tijd om de drukte van het vaste land achter je te laten. Terschelling, het eiland met de talloze schelpenpadjes waarop fietsbanden een heerlijk knisperend geluid maken. Het Noordzeestrand is er zo breed dat je bij eb de branding niet eens hoort. En als je een beetje geluk hebt, ben je er helemaal alleen. Ook in het hoogseizoen, als het aantal bewoners van het eiland stijgt van 4.500 naar 25.000, heb je er nog steeds alle ruimte. Kortom, een heerlijke plek. Als de zon schijnt, en dat gebeurt vaak op het eiland, zou je haast denken dat je op het Hawaï van de lage landen terecht bent gekomen. Maar is dit nu een plek om iets uit te vinden over werkdruk?

Wel degelijk werkdruk!

In gesprek met Aphrodite, Persephone, Hestia en Artemis blijkt dat er wel degelijk sprake is van werkdruk op het eiland. Natuurlijk zijn het niet hun echte namen, maar de namen van de Griekse godinnen waar deze leerkrachten zich thuis bij voelen. Leerkrachten van de scholen 't Hunnighouwersgat, Prinses Margrietschool en 't Jok die onderdeel uitmaken van het Openbaar Onderwijs Terschelling, afdeling PO.

Werkdruk wordt wel degelijk ervaren op het eiland. Of misschien wel juist omdat de scholen op een eiland staan. De scholen op Terschelling zijn relatief klein waardoor de extra taken over een beperkt aantal leerkrachten moeten worden verdeeld. Ook wordt er al sinds jaar en dag, veel belang gehecht aan het 'binnen boord' houden van leerlingen. Datgene wat nu in de rest van Nederland wordt ingevoerd, is op Terschelling al lang een gewoonte. De aandacht voor deze kinderen is niet het probleem, wel het extra overleg en de hoeveelheid papierwerk en administratie die hier mee gemoeid zijn. Ouders op het eiland maken, net als de onderwijzers, deel uit van een gemeenschap waarin iedereen ongeveer iedereen kent.

Dat is soms heel handig, maar kan ook best lastig zijn, bijvoorbeeld als er op de verschillende scholen andere dingen worden gedaan. Voor je het weet komen ouders daar vragen over stellen. Misschien heeft het ook wel met de juttersmentaliteit of de grote ondernemingszin van de eilanders te maken. Regels zijn niet altijd aan de eilander besteed. Liever houdt men zich aan het 'zo-doen-wij-dat-hier-nu-eenmaal-reglement'. Bijvoorbeeld als het gaat om verlof buiten de reguliere vakanties. De strijd daarover kan hoog oplopen en is meer dan één keer door de rechter beslist. Tegenover ouders staan in de rechtbank is iets wat je natuurlijk liever niet doet en dat heeft ook zijn weerslag op ervaren druk.

Godinnen

De godinnen staan voor karaktereigenschappen en kenmerken die iedereen in meer of minder mate in zich heeft, zogenaamde archetypen. Hieronder staan de zeven archetypen beschreven aan de hand van karakteristieke woorden en uitspraken. In dit geval gaat het om zes godinnen. Er zijn ook mannelijke varianten van de archetypen. Maar omdat de school op Terschelling voornamelijk vrouwelijk personeel heeft is hier gebruik gemaakt van de vrouwelijke archetypen.

Hoewel sommige archetypen meer herkenbaar zullen zijn dan anderen, is het goed om te weten dat iedereen al deze archetypen in zich heeft. De kunst is om ze te (her)ontdekken en ze situationeel toe te passen.

- Athena is rationeel, praktisch, analytisch, kritisch en efficiënt. Zij is 'one of the guys'.
- Artemis is doelgericht, zelfstandig, ondernemend, strijdvaardig, idealistisch. Je herkent haar aan de kenmerkende uitspraak: "Als je geen doel hebt, bereik je het nooit."
- Hestia is wijs, tevreden, intuïtief, rustig, zorgvuldig, oordeelloos. Zij verwondert zich graag in stilte over het leven.
- Persephone is nieuwsgierig, speels, flexibel, fantasierijk, ontwapenend. Haar favoriete uitspraak is: "Ik weet het niet."
- Demeter is gul, zorgzaam, toegewijd, nuchter, praktisch, betrouwbaar. Haar lijfspreuk is: "Wie goed doet, goed ontmoet."
- Aphrodite is creatief, sensueel, impulsief, betoverend en passioneel. Zij zegt: "I celebrate myself."

Werken met deze archetypen is dus niet direct bedoeld om belastende factoren (zie tabel 1) tegen te gaan. Het is veel meer gericht op het bewust inzetten van de talenten en krachten die de leerkrachten in zich hebben. De gedachte is dat door situationeel gebruik te maken van de verschillende godinnen in zichzelf, leerkrachten beter in staat zijn om met lastige situaties om te gaan.

Er is nog een zevende godin, Hera. Vanwege haar archetypische rol (trouwe echtgenote) is zij in het kader van dit artikel niet verder uitgewerkt.

Lees meer over de archetypen in 'Godinnen in elke vrouw' en 'Goden in elke man'. Beide boeken zijn van Shinoda Bolen.

De methode is bedacht en ontwikkeld door Marije Bijlsma – Breeuwsma van trainingsbureau Fri! Terschelling en Willy Cupido – de Turck, directeur-bestuurder Openbaar Onderwijs Terschelling.

Wat niets met het eiland te maken heeft maar ook voor druk zorgt, is de invoer van nieuwe ICT-systemen, die soms even noodzakelijk als moeilijk te begrijpen zijn. Niet iedereen is daar even handig in. Over vijf jaar zal iedereen zonder twijfel al die systemen helemaal onder de knie hebben, maar nu kost het werken ermee onevenredig veel inspanning.

De conclusie is dat het lesgeven zelf niet voor werkdruk zorgt maar 'het randgebeuren' de grote oorzaak is. Het lesgeven kan er vervolgens wel weer onder lijden.

Lucht brengen

Gelukkig heeft de directie oog en oor voor de werkdruk, vinden de leerkrachten. Een goede schooldirecteur die structureert, meedenkt zonder oordeel en van wie je ook "nee" mag zeggen, geeft in ieder geval veel rust. Dat merk je vooral als je het een tijdje zonder moet doen, zoals vorig jaar het geval was op één van de scholen.

Ook het aanbieden van het goden & godinnen project wordt als een steun in de rug ervaren door de leerkrachten. Gevraagd naar de motivatie, antwoord Willy Cupido – de Turck: "Ik wil eigenlijk vooral lucht brengen." Willy Cupido is directeur-bestuurder van Openbaar Onderwijs Terschelling. Zij vroeg zich af hoe het komt dat ze alles wat ze tot nu toe in haar werkzame leven deed, ook met plezier heeft gedaan. Of ze nu telefonisch groente & fruit verkocht, voor de klas stond of directeur-bestuurder is: ze deed en doet haar werk altijd met een glimlach en de

nodige relativering. Ze verbaast zich er dan ook over dat er niet meer mensen zijn die in het onderwijs willen werken, want een dergelijke leuke baan vind je nergens anders. Als je er maar voor zorgt dat de mate van zeggenschap over je eigen leven goed op orde is. Want dat is volgens Willy Cupido het grote geheim van echt werkplezier. Dat draagt ze heel geloofwaardig uit naar haar omgeving. Daarom vond ze het leuk en belangrijk om het project Goden & Godinnen te organiseren voor haar leerkrachten en directeuren. Daarvoor diende ze een voorstel in bij het Vervangingsfonds in het kader van de Tenderregeling. Die aanvraag werd toegewezen. Het project heeft als doel om iedereen zichzelf te laten (h)erkennen. Want als je jezelf goed kent, kun je betere beslissingen over je leven en loopbaan nemen. En dat geeft de broodnodige lucht.

Tenderregeling werkplezier

De tenderregeling is bedoeld om anders dan andere ideeën tot uitvoering te brengen. De gedachte erachter is dat wanneer het werkplezier toeneemt, het verzuim daalt. De regeling is een initiatief van het Vervangingsfonds, en alle besturen in het primair onderwijs kunnen er projectvoorstellen indienen. De ideeën worden beoordeeld op vijf kenmerken:

1. Vernieuwend
2. Pragmatisch
3. Verwachte opbrengst
4. Verwachte duurzame effect
5. Generieke toepasbaarheid

Lachen om jezelf en anderen

Dat betekent echter niet dat iedereen meteen enthousiast was toen Willy Cupido haar collega's uitnodigde voor een eerste workshop/studiedag. Ze wilde de deelnemers verrassen en dus niet te veel vertellen vooraf. Dat leverde een vage uitnodiging op. Vooral als je houdt van structuur en een duidelijke agenda is dat lastig. De eerlijkheid gebiedt te zeggen dat er echt wel leerkrachten waren die eens diep zuchtten en zeiden: "Wat moet ik hier nu weer mee?" of "Ik heb het al zo druk, ik kan mijn tijd wel beter besteden."

Toch was die weerstand een half uur na start van de bijeenkomst verdampt en werd er heel veel geleerd en veel gelachen.

Na een welkom werden door twee trainingsacteurs de afzonderlijke godinnen uitgebeeld. Met hun krachten maar ook met hun valkuilen. Dat werd zó goed en professioneel gedaan dat de deelnemers aan de workshop meteen wel iemand uit hun directe omgeving herkenden. En ook zichzelf. Dat geeft lucht, want die herkenning is misschien wel confronterend maar geeft tegelijkertijd de geruststelling dat anderen hier ook mee worstelen. En nog belangrijker, dat dit gedrag dus gewoon hoort bij deze betreffende god(in) en in die zin dus heel gewoon is. Met andere woorden, alle eigenaardigheden mogen er zijn.

Na deze eerste bijeenkomst vol herkenning werden de godinnen uitgewerkt in afzonderlijke workshops waarin de deelnemers deze archetypen en dus ook zichzelf nog beter leerden kennen. In de workshop rondom Athena trokken de deelnemers zakelijke kleding aan. Het aantrekken van een

krijtstreeppak geeft meteen een ander gevoel en leert dat je zelfs kleding als instrument kunt inzetten. In de workshop rondom Artemis kregen de deelnemers de opdracht om een paard te leiden. Een paard aanvaardt alleen maar leiding van iemand die toegewijd is. In de workshop rondom Aphrodite keken de deelnemers naar hun spiegelbeeld en leerden wat hun houding uitstraalt. Ze leerden tijdens de workshop ook dat ze de afgelopen jaren dingen zijn kwijtgeraakt die het leven erg leuk maken, zoals de kunst van het flirten.

Koekjes bakken

Het werken met godinnen past in de praktijk van het basisonderwijs. Zo voelt een van de deelnemers zich, wanneer ze voor de klas staat, het meest als Persephone (speels). Maar als ze haar rol als leidinggevende, wat ze ook is, moet oppakken maakt ze veel meer gebruik van Athena (efficiënt) en Arthemis (zakelijk). Om deze verschillende rollen goed met elkaar te verbinden is ze blij dat ze ook Hestia (wijs) in zich heeft.

Het gebruik maken van de speelse Persephone is overigens niet voorbehouden aan leerkrachten. Ook de bestuurder maakt graag gebruik van deze godin. Niet voor niets dat ze dit gewaagde programma durft in te zetten. Een andere deelnemster leerde Persephone in te zetten als ze werkdruk ervaart. In de opdracht om als een kind op problemen te reageren kreeg ze het advies "Ga koekjes bakken!". Dat is nu geveugelde tekst geworden op het moment dat het werk haar even te veel wordt.

Resultaten

Het papierwerk is er sinds het begin van het project niet minder op geworden, de overleggen ook niet. Ouders worden alleen maar mondiger, óf rechtstreeks óf via social media. Dus die druk blijft. De leerkrachten en managers gaan er echter wel op een andere manier mee om. Er wordt in de eerste plaats meer gelachen. Er wordt beter naar elkaar geluisterd en er wordt onderling hulp aangeboden (hulp aannemen is nog wat lastiger). En er worden

makkelijker keuzes gemaakt en prioriteiten gesteld. Daarmee is de opzet van het project volledig geslaagd. De belastende factoren zijn niet minder geworden, integendeel haast, maar de leerkrachten en managers zijn beter in staat om er op een relaxte manier mee om te gaan. Ze ervaren meer zeggenschap over hun eigen leven en loopbaan. Het zal niemand verbazen dat dit project hoge cijfers erg scoort. Alleen maar achten en negens. De hoge cijfers zijn te danken aan de veiligheid die ervaren werd, de toepasbaarheid ervan in het dagelijkse leven - ook buiten de school - en het inzicht dat je mag zijn wie je bent. Mocht er een vervolg komen, wat iedereen graag zou willen, dan is er de wens naar nog meer verdieping en verbreding en de vraag om een keer als team aan een workshop deel te nemen. Dat zou nog meer helpen om een gemeenschappelijke taal te ontwikkelen. Belangrijk onderwerp dat zeker aandacht mag krijgen is om de godinnen in te zetten in de relatie met ouders.

Snelheid

Bij het verlaten van het eiland blijkt er ook een snelboot te gaan. Die doet maar drie kwartier over de afstand van West Terschelling naar Harlingen.

-0-

Informatie

Wilt u meer weten over dit project? Neem dan contact op met Marije Bijlsma-Breeuwsma van trainingsbureau Fri! Terschelling: mob. 06-49820035, e-mail: info@fri-terschelling.nl.

www.fri-terschelling.nl

Postadres: Zwarteweg 11b
8881 DA West Terschelling

Bezoekadres: Crystalic
Francois Haverschmidtwei 2
8914 BC Leeuwarden.

